

פרטי הלכות נוספים בדיני חילוק מלאכות – נתבארו בשבת ע-עג.

דף סג

- קלו. א. מה עונשו של המשתחוה לעכו"ם, מזיד ושוגג?
 ב. אמר לו 'אלי אתה' – מה עונשו, במזיד ובשוגג?
 ג. מה עונשו של המגפף והמנשק לעכו"ם?
 ד. מה עונשו של הנודר או נשבע בשמו?
 ה. מה עונשו של המשתף שם שמים ודבר אחר?

א. שנינו במשנה שהמשתחוה לעכו"ם חייב, כלומר סקילה כמפורש בתורה (רש"י סב.). ונחלקו אמוראים האם דינו בכרת [במזיד] ובחטאת [בשוגג] (כן סוברים רבי יוחנן ורב יוסף ואב"י), או שמא יצאה השתחויה ל'לאו' (ללא כרת וקרבן). ואולם אינו לוקה מפני שניתן לאזהרת מיתה. כן היא דעת רבי זכאי [ל"ק], ולפרש"י אף רבי אמי סובר כן. והתוס' חולקים)

יש מהראשונים שסוברים [דלא כרש"י] שלרבי זכאי המשתחוה אינו במיתה, והר"ן דחה דבריהם (וע"ע מנחת שלמה ח"ב כח).

ואמר ריש לקיש שלדעת חכמים החולקים על רבי עקיבא [ופוטרים את המגדף מחטאת], הואיל וכפיתת הקומה אינו מעשה גמור, פטור מן החטאת בשוגג. (ולרבי יוחנן סה.) חייב אף לחכמים. להלכה, המשתחוה הריהו כזובח ומקטיר – בסקילה בכרת ובחטאת.

ב. אמר לאליל 'אלי אתה' – במזיד חייב סקילה (מתניתין). ובשוגג, אמרו בגמרא (בפירוש דברי רב) שלרבי עקיבא חייב חטאת ולחכמים פטור, לפי שאין בו מעשה.

א. זה לדעת ריש לקיש (סה.), אבל לרבי יוחנן חייב חטאת אף לחכמים, שעקימת שפתיו הוי מעשה (תוס'). והרמב"ם (שגגות א) פסק שפטור מן הקרבן.

ב. המסית אחר לקבל באלוה [ולא אמרו 'לעבוד'] – נראה שחייב, שכשם שחייבים על קבלת אלהות, כך חייבים על הסתה לכך (מנחת חינוך תסב,ה – עפ"י דברי הרמב"ם לענין מדיח).

ג. המגפף והמנשק לאליל – פטור ממיתה (מתניתין). רב דימי בשם ר' אלעזר אמר שלוקה (משום לא תלכו אחרי אלהים אחרים, או מאל תפנו, או מלא תעבדם ערש"י כאן ובמשנה, רמב"ם, ר"ן מהרש"א ומהר"ם). ותמהו על כך שהרי הוא 'לאו שבכללות', והסיקו כרבין בשם ר' אלעזר שפטור ממלקות.

ד. הנודר בשם אלהים אחרים וכן הנשבע בשמו – הרי זה לאו שאין בו מעשה ואינו לוקה עליו מלבד לדעת ר' יהודה.

הרמב"ם (עכו"ם ה,י; סנהדרין יט,ד) פסק שלוקה (וכ"ה בשו"ע י"ד קמו,א) והראב"ד השיגו.

ה. אמר רבי שמעון בן יוחאי: כל המשתף שם שמים ודבר אחר – נעקר מן העולם, שנאמר בלתי לה' לבדו. א. מן הטעם הזה כשמקיפים את המזבח בחג, אין כוללים יחדיו שם שמים והמזבח, אלא מחלקים ואומרים ל'–ה אנחנו מודים, ולך (המזבח) אנו משבחים...'. (עפ"י סוכה מה.)
 ודוקא בעניני אלהות, אבל בלאו הכי אין איסור, כגון חרב לה' ולגדעון; דברנו בה' ובך (תוס').

ב. אין לומר '...שנפלו על קדושת ה' העם והארץ' משום חשש משתף שם שמים ודבר אחר (בשם הגר"א נבצל שליט"א).

קלז. א. אלו אזהרות כלולות בכתוב לא תאכלו על הדם?

ב. מה כלול בכתוב ושם אלהים אחרים לא תזכירו, לא ישמע על פיך?

א. כמה ענינים נכללים בכתוב לא תאכלו על הדם; –

שלא לאכול מן הבהמה (מפרכסת) קודם צאת נפשה.

ברמב"ם מבואר שאיסור תורה הוא. ואילו רש"י (בחולין קכא.) כתב שהוא איסור דרבנן וקרא

אסמכתא בעלמא;

שלא לאכול בשר קדשים טרם זריקת הדם על המזבח;

אין מברין על הרוגי בית דין (רבי דוסא);

סנהדרין שהרגו את הנפש אין טועמים כלום כל אותו היום (ר' עקיבא);

אזהרה לבן סורר ומורה (ר' יוחנן).

וכן הזהירו מכאן על אכילה קודם התפילה. (ברכות י: יש סוברים שזהו איסור תורה וי"א שאינו אלא מדרבנן וקרא

אסמכתא בעלמא. ע' מנ"ח רמח; אור לציון ח"ב ז, ח בבאורים).

ב. ושם אלהים אחרים לא תזכירו – שלא יאמר אדם לחברו: המתן לי בצד עכו"ם פלונית. וכן אסור להזכיר

שמה (לצורך או שלא לצורך. יו"ד קמז, א). ואולם עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה (רבי

יוחנן).

א. להבין ולהורות, כגון שאנו מזכירים בלימוד – מותר (מאירי). ולכאורה מהתוס' בע"ז (ג.) אין נראה

כן.

ב. שם עבודה זרה שהוא כשם הדיוטות, כתבו פוסקים שאין איסור להזכירה [ובתנאי שלא יקראם

בלשון חשיבות] (ע' בספר יראים עה; יו"ד קמז, ב ובהגר"א).

לא ישמע... – שלא ידור בשמו ולא יקיים (=ישבע) בשמו. דבר אחר: מכאן אזהרה למדיח.

(אמרו בגמרא שמסית אינו צריך אזהרה מן הכתוב הזה, שאזהרתו מפורשת במקומו, ולא יוסיפו לעשות

כדבר הרע הזה בקרבך (וע' עמודי אור מא, ד-ה). ואולם נראה שמוזהר גם משום לא ישמע. ונפקא מינה

שאם התרו בו משום לאו זה, אינו נפטר כמי שהתרו בו משום אזהרה אחרת (מנחת חינוך תסב, ג).

ועוד למדו מכאן שלא לגרום לאחרים (=נכרים. רש"י) להזכירו. הלכך לא יעשה עמו שותפות.

א. כתב הר"ן שאיסור זה של עשיית שותפות – מדרבנן הוא, כי עיקר הכתוב בא לגודר או מקיים

בשמו.

ב. יש אומרים שבזמן הזה שאינם נשבעים באליל ממש, מותר לעשות עמם שותפות מן הדין, אם

כי אינה מדת חסידות. וכמו כן נחלקו הראשונים אם מותר עתה להשביעו, כדי שלא יפסיד.

דפים סג – סד

קלח. א. האם היו ישראל אדוקים בעבודה-זרה בזמן חורבן בית ראשון?

ב. מאימתי בטל יצרא דע"ז?